

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
ВСТУП	5
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ СУЧАСНОЇ ЕКОЛОГІЇ	8
1.1. Історія виникнення та розвитку екології як ознаки глобальних проблем безпеки людства.	8
1.2. Сучасна екологія.	11
1.3. Основи біосферології	15
1.3.1. Еволюція біосфери Землі.	19
1.3.2. Роль космічних впливів на еволюційні процеси	24
1.3.3. Основні функції біосфери	28
1.3.4. Закони біосфери	29
1.4. Основи загальної біоекології	35
1.4.1. Організм і середовище.	36
1.4.2. Екологія популяцій	40
1.4.3. Угрупування та екосистеми.	44
РОЗДІЛ 2. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ ЕКОЛОГІЇ. СТАН СОЦІАЛЬНО-ЕКОЛОГІЧНИХ ПРОБЛЕМ У СВІТІ, В УКРАЇНІ, ЇЇ РЕГІОНАХ	48
2.1. Загальнобіологічні проблеми довкілля.	49
2.2. Урбанізація та її наслідки	50
2.3. Відходи виробництва та їх утилізація	53
2.3.1. Проблеми відходів в Україні.	56
2.3.2. Міжнародна торгівля відходами	57
2.4. Загальний стан природних ресурсів. Проблеми еколого-економічних відносин суспільства з природою.	58
2.4.1. Мінеральні ресурси України.	63
2.5. Поняття про методи оцінки екологічного стану	65
2.6. Екологічний моніторинг, його види, значення в збереженні природи, біорізноманіття у світі	68
2.7. Екологія флори та фауни.	70
2.7.1. Флоро-фауністичний склад України.	72
2.7.2. Екологія тваринного світу	76
2.7.3. Основи ландшафтної екології.	78

2.8. Соціально-екологічні проблеми біосфери	83
2.8.1. Екологія атмосфери	83
2.8.1.1. Метеорологічний потенціал атмосфери	89
2.8.1.2. Інженерно-технічні методи очищення повітряних викидів	92
2.8.2. Екологія літосфери, її проблеми	94
2.8.2.1. Земельні ресурси України та їх стан	97
2.8.3. Екологія гідросфери, її проблеми	101
2.8.3.1. Стан світового океану	103
2.8.3.2. Водні ресурси України	105
2.8.3.3. Екологічний стан Дніпра	108
2.8.3.4. Проблеми малих рік України	109
2.8.3.5. Екологічні проблеми питної води	110
2.8.3.6. Методи очищення стічних вод	114
2.8.3.7. Законодавчі основи охорони вод	117
2.8.4. Заповідна справа – збереження біорізноманіття рослин і тварин	119
2.8.5. Стан біорізноманіття в Україні	122
2.8.6. Поняття про Червону книгу	123
2.8.7. Зелена книга України	126
2.8.8. Сучасний стан соціологічних територій в Україні. Природно-заповідний фонд України	127
2.9. Екологічні особливості галузевого використання природних ресурсів та екотехнологій	131
2.9.1. Охорона біосфери – найважливіше завдання сучасності. Вплив діяльності людини на довкілля	131
2.9.2. Проблеми сільського господарства	133
2.9.3. Екологія лісових систем	138
2.9.4. Лісовий покрив України	141
2.9.5. Екологічні проблеми транспорту	143
2.9.6. Екологічні проблеми одержання енергії	145
2.9.7. Альтернативні джерела енергії	147
2.9.8. Урбоекологічна ситуація в Україні	151
2.9.9. Основи електромагнітної екології	152
2.9.10. Основи радіоекології	157
2.9.11. Радіоактивний фон території України	159
2.9.12. Дія радіоактивних випромінювань на організми та принципи захисту від іонізуючих випромінювань	160
2.9.13. Основи екологічного менеджменту та аудиту	162
2.9.14. Екологічний паспорт підприємства	167

2.10. Основи економіки раціонального природокористування ..	170
2.10.1. Екологічні основи раціональної економіки природокористування	170
2.10.2. Екологічно збалансована діяльність та екологічні ризики. . .	172
2.10.3. Економічна оцінка природних ресурсів	175
2.10.4. Оцінка екологічності речовинного виробництва. . . .	178
2.10.5. Методи оцінки екологічних збитків і негативних впливів на природне середовище.	182
2.10.6. Економічна доцільність екологічної діяльності.	185
2.10.7. Основи екологічної безпеки і безпека життєдіяльності	187
2.10.8. Екологічне ліцензування і природоохоронна діяльність у виробництві.	194

РОЗДІЛ 3. ЕКОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ УКРАЇНИ, ЇЇ РЕГІОНІВ .....

3.1. Сучасний стан навколишнього природного середовища в Україні, її регіонах	196
3.2. Загальний огляд екологічних проблем регіонів України	198
3.3. Соціально-екологічні проблеми – результат відносин людини з природою	200
3.4. Екологічні проблеми Чорного моря.	206
3.5. Екологічні проблеми Азовського моря, його узбережжя	209
3.6. Шляхи подолання екологічної кризи Азово-Чорноморського басейну.	215
3.7. Екологічний рух в Україні. Роль громадських організацій в збереженні природи	217
3.8. Органи охорони природи в Україні	219
3.9. Міжнародні природоохоронні організації	221

РОЗДІЛ 4. СТРАТЕГІЯ І ТАКТИКА ЗБЕРЕЖЕННЯ ТА СТАБІЛЬНОГО РОЗВИТКУ ЖИТТЯ НА ЗЕМЛІ .....

4.1. Сталий розвиток суспільства – результат нового екологічного мислення.	225
4.2. Біологічні, соціальні аспекти екології людини.	228
4.3. Екологія і культура	230
4.3.1. Еколого-етичні проблеми.	234
4.4. Екологічна освіта і виховання в Україні.	237
4.4.1. Екологічна освіта і виховання за кордоном.	241

4.5. Основи екологічного права	243
4.5.1. Структура екологічного права України.	244
4.5.2. Природоохоронне та ресурсоохоронне право України . . .	247
4.5.3. Антропоохоронне право і безпека людини.	250
4.5.4. Державне управління в галузі охорони навколишнього природного середовища і природокористування.	255
4.5.5. Національна екологічна політика України	257
4.5.6. Основи глобальної екологічної політики	259
4.5.7. Проблеми біотичної регуляції навколишнього середовища.	261
Висновки	263
ДОДАТКИ	265
ТЕМАТИКА ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	265
2. Практична частина.	265
2. Практична частина.	267
Словник термінів	291
Література	306